

Vojenské soudnictví a jeho potřeba v míru.

(Dokončení.)

Anglické vojenské trestní řízení úplně odpovídá duchu a charakteru anglosaskému. Je to právo zvykové. Podle našich pojmů má mnoho vad, jako na př. příliš snadné uvalení vazby a velmi nesnadné propuštění na svobodu, takže v anglickém procesu pojem obviněného nebo obžalovaného (accused) se téměř kryje s pojmem vězně vyšetřovance (prisoner). Procesy se příliš dlouho vlekou. Příslušnost podle našich pojmů jest jaksi zmatená. Občanské osoby podléhají příslušnosti vojenských soudů v příčině některých deliktů, na něž u nás byl vydán zákon na ochranu republiky a které jsou v Anglii pokládány za felonii spáchanou na králi jako na vrchním lenním pánu, kdežto zase osoby vojenské podléhají v některých trestních případech kompetenci občanských soudů. Vojenský proces nezná poslanecké imunity a připouští také beze všeho zatčení peerů a memberes of the House of Commons.

Spojené státy severoamerické mají vojenské trestní řízení kodifikováno. Vojenské soudnictví těší se tam velké účtě i u civilního obyvatelstva. Vojenský soud při zasedání má po francouzském vzoru rozsáhlou pravomoc i nad přítomnými civilisty. Mimo Spojené státy severoamerické má vojenské soudnictví ještě Brasilie a Chile.

Faktum, že všechny státy Evropy a největší státy Ameriky mají i v míru vojenské soudnictví a že je uznávají za potřebné, vyvrací námitku, že by byla tato instituce přežilým zbytkem minulosti. Faktum, že jediný stát Evropy, který zrušil vojenské soudnictví, má neukázněnou, špatnou, tedy nepotřebnou a přímo škodlivou armádu, nám dokazuje, že vojenské soudnictví není zbytečným luxusem, nýbrž že armáda bez něho je zbytečným luxusem.

Naše neinformovaná veřejnost má za to, že se zavedením vojenské branné přípravy mládeže a zřízením rámcového vojska stane vojenské soudnictví zbytečným. Nehledíme-li k příkladu, který nám skytá ten nejdemokratičtější stát v Evropě, malé Švýcarsko, které má pokojné sousedy, nemající nijakého zájmu na jeho území, který má ideální přirozené hranice, který nemá v své zemi nijakých národnostních třeníc, nijaké iredenty, protože všichni občané, ať Němci, Francouzi nebo Vlachové se s pýchou cítí Švýcary, který jen pro zachování neutrality má slabou milici, který snad od dob Viléma Tella nevedl válek a který přes to pokládá za nutné mít vojenské soudnictví, musíme s klidnou úvahou sami dojít k přesvědčení, že tu bude i pak potřeba nějaké zvláštní instituce, která by rozhodovala o kázeňských deliktech vojska.

Vojenské soudnictví není zbytečné. Je to instituce odůvodněná vnitřní potřebou armády. Má-li naše armáda býti pořádnou armádou, bude vždy potřebovati svého vlastního soudnictví. Jen vojenský odborník vycítí, jak vojáka třeba trestati, jak trestem jej vychovávat a jak na ostatní vojsko působiti. Vojenský soudce musí znáti kázeň a ducha v tom neb onom útvaru vojenském a podle toho přizpůsobovati trest potřebám kázně. Pro potřeby vojenské kázně nebude míti civilní soudce nikdy porozumění. I když by při těžkých deliktech nad vojínem nerozhodovaly porotní soudy občanské, které by byly jistým hrotem veškeré kázně, a i když by při přestupcích vojenských nad vojínem nerozhodovali jen civilní samosoudci, kteří by vojenské přestupky pokládali za zbytečný balast, který je nutno rychle a paušálně odbýt, nýbrž i když by rozhodovali ve všech případech civilní soudcové s vojenskými přísedícími laiky, přece i pak by vojenské životní potřeby mohly býti často porušovány a přímo proti vojenské výchově působeno, neboť vojenská kázeň je velmi citlivá věc a soudci laikové nemají často potřebný rozhled a zběhlý soudce právník snadno by mohl na ně působiti proti vojenským zájmům, které nezná a pro něž nemá citu.

Občanská trestní pravomoc je sama sobě ve svém bytí účelem, kdežto vojenská trestní pravomoc jako zvláštní justice přes všeobecný imperativ objektivní spravedlnosti, který také pro ni platí, je v určitém smyslu jen prostředkem k cíli, složkou a válečným prostředkem vojska, u vojenských deliktů stavovských pak je posledním výběžkem kárné trestní moci, určeným k udržení pořádku a kázně. Vojenská trestní pravomoc musí býti všude stejně silná a rozhodná a nikde nesmí škoditi vojenskému duchu. Civilní soudce vynášeje rozsudek, může se řídití zásadou: „Fiat iustitia, pereat mundus“, poněvadž se nemusí ohlížeti ani napravo ani nalevo, může se řídití jen teorií odplaty a nemá většinou možnosti sledovati preventivní nebo polepšovací účinek udělených trestů. Vojenský soudce, vynášeje rozsudek, musí přihlížeti k vojenským zájmům, musí se řídití jen teoriemi relativními (t. j. teorií odstrašovací nebo preventivní a polepšovací), které odůvodňují trest jeho účelem, a má zpravidla možnost sledovati preventivní nebo polepšovací účinek udělených trestů. (R. de la Grasserie: „Come les crimes politiques, les crimes militaires concernent beaucoup plus la reaction de defense que celle de revanche“ — Du but et des effets de la pénalité“. Pro vojenského soudce musí býti účelem trestního práva nejen udržení právního řádu, ale i udržení kázně a branné zdatnosti vojska. Stanovisko vojenského trestního soudce je daleko modernější nežli stanovisko civilního trestního soudce. Vychází z Iheringova momentu účelnosti, který přináší právo, a řídí se Lisztovou zásadou, že trest je spravedlivý, pokud je nutný, že se tedy kategorický imperativ kryje s momentem užitečnosti. Ovšem vojenský trestní soudce nemůže se řídití jen účelem na újmu spravedlnosti, neboť účelu jsou zákonem stanoveny hranice. Také trest, který se přičí zásadám spravedlnosti, nemůže býti nikdy nutný. Takový trest by přinesl jen škodu. Té obavy však tu není, neboť trestnost ve vojenském právu nezávisí jen na objektivním momentu škody, nýbrž i na subjektivním zavinění bytí i se nežádal vždy zlý úmysl jako v právu civilním.

Z předcházejícího odstavce je patrné, že vojenské soudnictví má zcela jinou kriminální politiku nežli soudnictví civilní, t. j. že při vykonávání spravedlnosti nesleduje jen to, co je účelné a užitečné pro celou společnost, jako soudnictví civilní, nýbrž hlavně to, co je prospěšné pro armádu. Vojenská kriminální politika má účely převle-

tivní a polepšovací a je rozdílná od kriminální politiky civilní. Byla by to na př. špatná prevence, kdyby soudce ukládaje trest nepřihlížel k tomu, že vojenská služba i v míru je spojena s velkou námahou a mnohými útrapami, takže by trest byl pak pro vojáka ne zlem, ale vítaným odpočinkem. Tím by se špatně posloužilo vojenské kázni. Má-li trestní řízení proti vojákovi zavedené míti za účinek jeho polepšení, musí býti řízení trestní vedeno tak, aby nepůsobilo rušivě na vojenskou výchovu, musí se přihlížeti k tomu, aby vojín v řízení před soudem nepřišel do jiného postavení k svému představenému, než v jakém jinak je, poněvadž by se soudní síň, jak praví Marck, proměnila v učebnu pro neukázněnost.

Vojsko má netoliko svou zvláštní kriminální politiku, do které by se civilní soudce těžko vpravil, ale má také svou zvláštní sociální kriminologii, na které má vojenská správa veliký zájem, a tu jest důležitým úkolem vojenského soudnictví vyhledávati příčiny deliktů, zjišťovati jejich sociální závislost a podávati o nich na příslušných místech zprávu, aby vojenská správa mohla jim čeliti, je v počátcích potlačovati. A to by bylo pro civilního soudce, přetíženého jinými agendami a nepracujícího stále v oboru trestním, úlohou ještě nepříjemnější.

Na vojenském soudci právem se žádá správné pojetí vojenského ducha a výstižné posouzení vojenských poměrů. Ani to nelze žádati od civilního soudce, zvláště když k tomu nebude nucen. Vojenská správa, která má odpovědnost za kázeň vojska, vykonává na své podřízené vojenské soudce jakýsi vliv, který ovšem není nijakým nemravným nátlakem, směřujícím k porušení soudcovských povinností, nýbrž vojenská správa chce se jen zajistiti, aby vojenští soudcové správně pojímali vojenského ducha, výstižně posuzovali vojenské poměry a nepřehlíželi vojenské potřeby.

I když by se připustilo, že některý civilní trestní soudce úplně oddaný svému povolání a je ideálně pojímající, chovající zvláštní zálibu pro vojsko a mající porozumění pro jeho potřeby, takže by vojenským deliktům dával přednost před civilními, byť i daleko těžšími, nepřetížený jinými agendami, byť úplně vyhovoval požadavkům na vojenského soudce kladenými, lze též očekávati od všech ostatních soudců civilních, hlavně od soudců v zněmčeném území a na Slovensku? Vojenské soudy jsou tu jen pro armádu. Lze totéž očekávati od soudů civilních přetížených všemi jinými agendami?

A právě mají býti vojenské soudy nahrazeny civilními? Konají snad vojenské soudy špatně své povinnosti státem a vojenskou správou jim uložené? Jsou snad civilní soudy lepší? Pracují snad ledabyle nepřesně, pomalu? Neodpovídá snad jejich zákon a jejich řád kriminologickým požadavkům?

Je ku podivu, že národ tak houževnatě lpí na porotách. V nejdůležitějších věcech, v nichž běží o svobodu a život, nerozhodují u civilních soudů odborníci, právníci, nýbrž laikové. Vyřknou rozsudek bez důvodů, často mírně říkajíc velmi podivný. Proti jejich výroku není odvolání. Není v tom důkaz, že lid soudci právníku nedůvěřuje, že nevěří, že by měl dosti porozumění pro duši lidu? Zdá se, že v tom leží nedůvěra proti studenému bezcitnému a bezkrevnému automatismu mrtvého a bezduchého právnictví. Kde jde o život, tělo a krev, nechce vidět národ bezduché loutky, ale lidi s životem, krví a duší.

Dnes se stalo u nás módou přezíratí kriminální vědu. Průměrný právník má za to, že celá její moudrost jest obsažena ve dvou černých

knížkách, t. j. v trestním zákoně a v trestním řádě. Zapomíná se, že kriminální věda je věda veliká, bohatá a zajímavá. Věda, která se rozvíjí, která má řadu věd pomocných, jichž znalost pro trestního soudce jest ohromně důležitá. Zapomíná se, že k studiu kriminálních věd je nezbytně třeba filosofické průpravy (Kant srovnává filosofii se službou, ale ne s takovou, která vzadu nosí vlečku, ale s takovou, která vpředu nosí svítící pochodně), které právníci a medikové mají málo (sám Ihering si stěžuje, že zůstal vždy ve filosofii diletantem), dále psychologie, jež dá nahlédnouti do duševní bídy, o níž nyní dlouze a široce musí býti slyšeni znalci, konečně anthropologie a sociologie. Zkrátka zapomíná se, že předběžné vzdělání trestních soudců musí býti rozdílné od předběžného vzdělání civilních soudců. Vojenští trestní soudcové mají proti civilním trestním soudcům velikou výhodu specialisace. Principem dnešní doby je dělba práce. Je přirozené, že člověk, který celý svůj život věnuje jen jednomu oboru lidského vědění, může si v tomto oboru osvojit velkou virtuositu. Další výhodou vojenských trestních soudců proti civilním je možnost individualisace jednotlivých případů. Nejsouce totiž přetíženi prací nejsou nuceni odbývat trestní případy profesionálně. Celkem lze říci, že vojenský soudcovský stav již dnes odpovídá pěti postulátům z deseti postulátů vznesených na stav trestních soudců zákonodárnou sekci IX. mezinárodního sjezdu vězeňského v Londýně, neboť

1. vojenští soudcové se věnují výhradně a trvale jen věcem trestním;

2. opatřují si zpravidla dříve, než vysloví trest, zprávy o tělesném a duševním stavu a sociálním životě obžalovaného a o příčinách trestného činu;

3. konají zpravidla k tomu cíli šetření již před přeličením;

4. vyslyšají zpravidla, ač vojenský řád to nenařizuje, všechny osoby, které mohou podati zprávu o obviněném a o prostředí, v němž žije nebo před vojnou žil, jako svědky;

5. dávají vyšetřiti lékařskými a psychologickými odborníky obžalovaného, aby nabyli jasné představy o jeho psychickém a fysickém stavu, když k tomu nedostačují svrchu uvedená prostředky.

Jak se všeobecně uznává, pracují vojenské soudy velmi přesně, velmi rychle a velmi důkladně, což vždy o civilních soudech trestních, velmi prací přetížených, nelze tvrditi. Velmi přesné, důkladné a rychlé práce je v zájmu vojenské kázně v soudnictví nad vojskem nutně potřeba. Průtahů nyní v spisech vojenských trestních soudů není. Vytýkají-li se jim průtahy a docela chronické průtahy, je výtka ta nejvyšší nespravedlivá. Průtahy tu byly za války, kdy byly odůvodněny přílišnou zločinností a velikou fluktuací a často i neznalostí obviněných a svědků. Průtahy tu byly po převratu, ale povstaly z nedostatečné evidence vojska a z přetížení justičních úřadů prací; dnes však jich není a bohdá nebude. Že by byly vojenské soudy bez práce, také nelze tvrditi. Usilovnou prací byly odstraněny t. zv. „resty“. Agenda se zmenšila, ale též úměrně k zmenšené agendě ubylo pracovníků. Vedle toho nutno ovšem uvážiti, že vojenští soudcové nejsou omezeni jen na soudnictví jako civilní trestní soudcové. Vedle své služby soudcovské jsou vojenskými právními poradci a práva znalými přísedícími v kárných výborech. Vytýká-li se vojenskému soudnictví, že má poměrně méně práce nežli přetížené soudnictví civilní, nutno na to odpovědět, že není ideálem soudce přepracovaný člověk a že není ideálem soudu soud prací přetížený. Vojenský trestní zákon je v své obecné části

s malými modifikacemi z vojenských důvodů úplně shodný s občanským trestním zákonem, vojenský trestní řád jest podobný občanskému trestnímu řádu a tím je zajištěna účelná spolupráce obojího soudnictví.

Výtka nedemokratičnosti vojenské justice jako justice stavovské nebo třídní je neodůvodněná. Naše branná moc má své zvláštní trestní právo. Toto zvláštní vojenské právo trestní není nijakým právem stavovským a docela není nějakou výsadou. Pro vojsko platí sice zvláštní zákony, ale ne proto, že vojsko je zvláštní stav, nýbrž proto, že mu stát uložil zvláštní povinnosti, které vyžadují zvláštního uspořádání a zvláštního zajištění. Porušení pak těchto zvláštních povinností vyžaduje zvláštního opatření. Vzhledem k tomu trvají vojenské soudy jako zvláštní soudy a ne jako kdysi před zavedením všeobecné branné povinnosti jako stavovské a privilegované soudy. Tento rozdíl má za účinek, že nelze se zřeknouti vojenského trestního fora, což by bylo možné u privilegovaných stavovských soudů. Dále že vojenským soudům mohou býti podřízeny také civilní osoby, jakmile a pokud to veřejný zákon nařizuje. A konečně, že zvláštní vojenské právo a zvláštní vojenský soud jen tehdy a potud mají existenční oprávněnost, pokud zvláštní státní účely nemohou býti splněny obecnými zákony a obecnými soudy (Weisl: Trestní právo vojska.).

Z týchž důvodů je také námitka nerovnosti před zákonem lichá. Velmi libívou frází je věta: „Jsme všichni rovni před zákonem, ať máme na sobě kabát občanský nebo kabát vojenský, a také voják má právo, aby byl souzen stejným soudem, zejména i porotou, jako civilista.“ („Právo Lidu“ z 12. listopadu 1924.) Autor těchto řádků si patrně neuvědomil, že Napoleon I., který prvý vyřkl: „La loi est une“ a „On est. citoyen français avant d'être soldat“, napsal pro svou armádu nové vojenské procesní právo.

Rovněž nelze vojenskému soudnictví vytýkati, že by bylo nákladné a drahé. Výdaje na vojenskou justici po rigorózně provedené restrikci jsou celkem nepatrné. Při velké důležitosti, naléhavé potřebě a užitečnosti vojenského soudnictví pro armádu a pro stát nemůže býti zřetel na státní finance ratio legis a úhrada pro nový platový systém státních zaměstnanců occasio legis, zrušujícího vojenskou justici. Odmilitarisování vojenské justice by nevedlo k žádným úsporám, poněvadž by počet civilních soudců, beztoho již více než dosti přetížených vzhledem k této nové agendě musil býti zvýšen, měl-li by aspoň částečně vyhověti požadavkům na vojenské soudy kladeným. Zrušením vojenských soudů by se zbytečně a vážně poškodily životní zájmy naší armády a je možné, že by se fiskální moment úspory zvrhl v pravý opak. Takovou zkušenost aspoň učinily evropské státy s porotním řízením. Při jeho zavedení byli mnozí toho názoru, že nalézací soudy složené ze soudců práva znalých časem úplně zmizí. Většina pak se domnívala, že stát uspoří určitý počet placených soudců, že se soudům ulehčí, že řízení před porotami bude kratší a lacinější než před soudci z povolání. Snad z ohledu na státní finance nebylo nutno zřizovati zvláštní soud státní, když větším dílem všechnu agendu, kterou tento soudní tribunál vykonává, před ním zcela bezvadně a laciněji obstarávaly soudy vojenské.

Velká rozloha obvodů jednotlivých divisních soudů není vykonávání spravedlnosti nijak na újmu. Nepůsobí nijakých průtahů a nevyžaduje nijakých velkých finančních nákladů. Schází nám sice v té věci celkový přehled, můžeme si však snadno učiniti představu, že náklady vzniklé velikostí obvodů jednotlivých divisních soudů jsou

celkem nevelké, povážíme-li, že r. 1925 bylo u divisiho soudu v Košicích vyplaceno justičním důstojníkům a jejich zapisovatelům za služební cesty 9.564.80 Kč a že v témže roce a tamže bylo vyplaceno civilním svědkům na svědečném 14.247.60 Kč.

Jako všechny právě uvedené „důvody“ pro zrušení vojenské justice, uvedené v denním tisku, nemohou býti ani ratio ani occasio legis, zrušujícího tuto instituci, tak nemůže býti jimi ani zřetel na nedostatek soudcovského personálu u občanských soudů a právnického personálu v některých odvětvích státní správy. Nehledě ani k tomu, že dnes se poměry změnily a že co nevidět budou obsazena všechna systemisovaná místa u civilních justičních úřadů a i ve všech odvětvích státní správy, bylo by povážlivé na základě důvodů povahy efemerní zrušovati nějakou nadmíru důležitou státní instituci. Dnes by ji bylo lze snadno zrušiti, ale zítra, když bychom přišli k jinému lepšímu poznání, těžko by bylo znovu ji vybudovati, nemluvíc ani o těžkém porušení životních zájmů armády, které by mezi tím nastalo. Důvodem k zrušení vojenského soudnictví nemůže býti ani to, že stát bude nucen v několika letech obsazovati odpovědná a důležitá místa ve smíšeném území v civilním trestním soudnictví justičními úředníky národnosti nečeskoslovenské, ježto po převratu mnoho českých justičních úředníků vystoupilo a málo adeptů československé národnosti se hlásilo do civilních justičních služeb. Nehledíme-li ani k tomu, že Rakousko na odpovědných místech státních zástupců a trestních soudců v českém území ponechávalo justiční úředníky české národnosti, aniž tím nějak trpěly jeho státní zájmy, musíme klidnou úvahou dojít k přesvědčení, že by dobro povstale převezením vojenských trestních soudců do civilní justice nikdy nemohlo vyvážit škodu armádě způsobenou zrušením její zvláštní trestní justice.

Jisto jest, že personál vojenských justičních úřadů, jmenovitě justiční úředníci, kteří ve vojenské službě mají velmi špatné naděje do budoucnosti a jsou také mnohem hůře placeni než jejich civilní kolegové, hmotně velmi mnoho by získali převzetím do civilní soudní služby. Setrvávají-li justiční důstojníci ve vojenské službě, činí tak z vlastenectví, ze záliby, ba možno říci z lásky k vojsku, zkrátka proto, že jsou tělem i duší vojáky. Nevojáci opustili důstojnický justiční sbor a šli za lepším bytlem. Ti, kteří zůstali, prožili s armádou doby zlé i dobré, jsou od převratu v justiční službě, kdy armáda byla úplně rozvrácená a nebezpečná. Neúmornou, cíle vědomou prací a včasnými, vhodně volenými tresty utužovali ponenáhlu kázeň, pro níž mají zvláště jemný a vytríbený cit. A nyní, když vidí, jaké blahodárné ovoce přinesla jejich práce, jak krásná je ta jejich armáda, na níž spolu budovali a s níž srostli, nyní když se těší, že budou pracovati také o vytvoření nového trestního zákona a nového trestního řádu pro vojsko, který bude mít český národní charakter a který musí býti lepší nežli zákony tyto v jiných státech, mají jíti od vojska.

Namnoze se u nás soudí, že pro udržení vojenské kázně úplně stačí, budou-li vojenské soudy vykonávati vojenskou pravomoc jen tehdy, půjde-li o vojenské stavovské a kázeňské delikty. Pokud jde o ostatní delikty vojenských osob, má se za to, že by bylo účelné, kdyby pro ně byly příslušné občanské soudy trestní. Hlavně pak se žádá, aby se přikázaly ony trestní případy, v nichž vedle civilních osob jsou zapleteny i osoby vojenské, občanským soudům trestním i stran vojáků. Tak psala před započetím t. zv. benzinového procesu „Tribuna“, ukazujíc na obtíže procesuální, které vznikají z dvojité soudní

kompetence. Především prý jsou tu dva vyšetřující soudcové, z nichž každý vede prý vyšetřování podle své hlavy, pak obtíže konfrontace obviněných, neekonomie dvojité práce, zatěžování svědků pochůzkami k dvěma soudům, dva veřejní žalobci, zdvojnásobení nákladu trestního řízení a p. Svou úvahu končí „Tribuna“ takto: „Poněvadž pak soudí dva senáty, není tu záruky, že oba soudy budou věc posuzovati se stejných hledisk a že jeden při stejných důkazech neosvobodí, kde druhý odsoudí.“ A což teprve, soudí-li vojáka soud vojenský a jeho spoluobviněné civilisty porota? O zmátečních stížnostech nerozhoduje společný tribunál, nýbrž o jedné nejvyšší soud v Brně a o druhé nejvyšší soud v Praze. Na to nutno odpovědět, že bez zřetele na obtíže procesuální, neekonomii práce a zdvojnásobení nákladu trestního řízení bylo naprosto nutné, aby, pokud jde o vojenskou provinilce v benzinovém procesu, byl příslušný vojenský soud a nikoli civilní. To jasně vyplývá z toho, co jsme napsali nahoře o vojenské kriminální politice a o sociologii. Civilní vyšetřující soudce přestal na vyšetření subjektivní viny obviněných a objektivní škody. K tomu účelu dostal návrh od státního zástupce. Vojenský vyšetřující soudce musil mimo to vyšetřiti příčiny viny, jejich sociální závislost na vojenském prostředí vinníky obklopujícím a p., aby vojenská správa mohla učiniti pořádek. Vojenský prokurátor mu k tomu dával návrhy a kontroloval jeho práci eventuálně podle pokynů vojenské správy. Proto tu musila býti různost v hlediscích již při vyšetřování. Při posuzování viny musil vojenský soud vycházeti ze stanoviska, že se na sbor vojáků z povolání kladou mimořádné požadavky, jak to vyplývá ze zvláštního poslání tohoto sboru uvnitř národního tělesa. Proto přihlížel vojenský soud k tomu, aby trest působil preventivně. Civilní soud pak vycházel jen ze stanoviska sociální odplaty. Tomuto dvojímu stanovisku rozuměli již staří Římané, kteří je vyjádřili větou: „Si duo faciunt idem, non est idem“. A starým Římanům přece nelze vytýkati, že by pro požadavky spravedlnosti nebyli měli pochopení. Veliký filosof Nietzsche prohloubil ještě tuto právní zásadu: „Den Gleichen Gleichen, den Ungleichen Ungleiches — das wäre die wahre Rede der Gerechtigkeit: und was daraus folgt: Ungleiches niemals gleich machen (Götzendämmerung).“ Že stanovisko vojenské bylo správnější než stanovisko civilní, potvrzují dozvuky dávno zlikvidovaného benzinového procesu. Ze záplavy různých hlasů tisku vyjímáme jen článek M. Koutského v Lid. Novinách z 14. března 1926, rozhořčujícího se nad tím, že si ministerský rada Svátek odpykal svůj trest a je se spravedlností vyrovnán a že jeden pražský deník ihned za tepla uveřejňuje jeho vzpomínky ze žaláře... Pisatel píše: „U nás na mravní přestupky není dosti silných mravních sankcí. V tom promlouvají staletí naší nevolnické minulosti... Co se týče vojska, to si vedlo k svým příslušníkům s bezohledností a málo pomohlo, že ten neb onen z obviněných mohl ukázati k zásluhám, dobytým někde na bojištích světové války. Rovněž o mravní a společenské sankce jest u vojska postaráno... Vojsko udělalo dodatečně pořádek a náš článek může se jen obírat civilním kontingentem účastníků při benzinové věci...“

Z toho, co bylo vylíčeno, plyne, že k dělení soudnictví nad vojáky není naprosto důvodu. Vojenské soudnictví koná i pokud jde o delikty vojska, zcela bezvadně svou povinnost. Dělené soudnictví by způsobilo jen zbytečné kompetenční konflikty a průtahy v řízení, obzvláště když by táž osoba byla obviněna zároveň z deliktů kázeňských a obecných, jak zhusta bývá. Omezené dělené soudnictví, jak je žádala „Tribuna“,

působilo by jen zbytečné kompetenční zmatky. V obojím případě by trpěly zájmy vojska.

Francie neučinila dobré zkušenosti s děleným soudnictvím nad vojáky. Ve Francii zavinuje dvojitý soudní kompetence nad vojskem mnohé obtíže procesualní, četné průtahy a nemá dobrý vliv na vojenskou kázeň, ač tam má civilní soud při zasedání rozsáhlou trestní moc nad svědky, znalci, obhájci a posluchačstvem a netrpí, aby se vydávala v posměch vojenská kázeň a opatření vojenské správy, jak se to děje někdy u nás. Ve Francii dělené soudnictví nad vojáky bylo zavedeno jen proto, že z vojenských soudů byl vyloučen právníký živel, takže jsou tyto soudy neschopné souditi v případech, kde nutno uvažovati o zlém úmyslu a ukládati tresty subjektivní. Z toho je viděti, že jedině dobrým soudcem nad vojákem je zase jenom voják, ovšem voják právník. Ježto právníký živel je v našem soudnictví vedoucí, musíme zůstatí u zásady, že si vojenské soudy musí v míru podržeti svou úplnou trestní moc, nechceme-li ztratiti jeden z nejpevnějších základů našeho vojska (srov. Liszt: *Zákonodárství přítomnosti*).

Vojenské trestní právo jako každé jiné právo má odpovídati duchu času. Duchem času rozumíme souhrn myšlenek, určujících určitý věk a podávajících se z právních, mravních, náboženských, vědeckých a hospodářských poměrů. Duch času je všemocný. Jíti proti duchu času je marnou námahou. Od ducha času rozeznáváme však kolísavé a rychle se měnící denní mínění lidu. Je sice staré přísloví „vox populi, vox dei“, čímž má býti řečeno, že hlas lidu znamená pravdu a dobro. Ale není to vždy pravda. Demagogové umějí lehce nadchnouti pro své mínění velký dav bez úsudku a udávají pak svého ducha za ducha času, jak starý mistr Goethe správně praví:

„Was ihr den Geist der Zeiten nennt“,
das ist der Herrn eigner Geist.“

Vox populi je hlas davu, s kterým vysoce vzdělání a klidně myslící mužové nesouhlasí. Ale vlivu opravdového ducha času se nikdo neubrání (Dangelmayer: *Filosofie vojenského práva*).

Nemyslím, že by volání po zrušení vojenské justice bylo voláním ducha času. Příčiny, pro které má býti zrušena, jsou malicherné a nicotné. Mám za to, že je to jen nálada některých skupin našeho občanstva nebo mínění několika politických vůdců těchto skupin. Nálada, která má ještě daleko do toho, aby se stala veřejným míněním národa, a která nemá dostatek hloubky a stálosti, aby se mohla povznést k veřejnému právnímu vědomí národa. Je to nálada lidí, kteří se nevymanili dosud ze staré ideologie, kterou měli za Rakouska.

Jak z dnešního tisku vidíme, kritikové vojenského soudnictví někdy vůbec ani nevědí, čím tato instituce jest a co znamená. Většině — a to i právníkům — chybí nutné porozumění pro věc. A proto nalézáme v útocích proti vojenské justici tolik frází, tolik domnělých důvodů a tolik snahy vyhnouti se pozitivním právním důvodům. Přiznačné pro naše poměry a pro naši dobu jsou návrhy, aby okamžitě nápady pisatelů ihned byly uzákoněny. („Proto hbitě ven s malým zákonem, který vtělí vojenskou justici do soudnictví občanského.“ — „Prakticky by se doporučovalo „předati“ ihned malým zákonem...“ „Právo Lidu“ z 12. listopadu 1924 a z 9. února 1926.) A přece pro vojenské právo se hodí jen konservativní princip, který žádá pokrok práva v dějinném jeho vývoji. Pro vojsko by bylo opravdovým neštěstím, kdyby jeho právo mělo na se vzíti charakter doby chvátající a tlačící

se. Nesvědčí to o zdravém životě v státě, kde se zákony vydávají hořečně rychle a kde se činí neustálé legislativní změny. Již Tacitus praví: „Pessima civitas, plurimae leges.“ Vojenské poměry vyžadují ještě více než občanské, aby se vojenské zákony a předpisy vžily. Vojsko není polem pro experimenty. (Dangelmayer: Filosofie trestního práva.)

Štábní kapitán MIKULÁŠ KOHOUT:

Jak chrániti civilní obyvatelstvo velkých měst proti účinkům bitevních plýnů.

Nesmíme se oddati klamu, že Locarno znamená absolutní mír a že znemožňuje každé válečné nebezpečí. Něco podobného tvrdit, znamená dělati si bláznů z vlastní země.

(Ministerský předseda Briand dne 26. února 1926 ve francouzské sněmovně.)

Válečné události, které se zběhly ve XX. století, nás poučují, že vzplanutí války je často otázkou doby velmi krátké, často takřka pouhých několika dní. Víme též, že nepřátelství nejednou bylo zahájeno bez předchozího opovědění prostým napadením nepřipraveného a nic netušícího protivníka. Historie války rusko-japonské a světové nás poučují, že branný konflikt může nastati naprosto náhle a neočekávaně, i když již dlouhou dobu byl očekáván a když světový obzor dlouho předtím zahalovaly těžké mraky.

Víme též, že slavnostní smlouvy a záruky o nedotknutelnosti některých území a určitých institucí nebyly respektovány a že bylo používáno bojových prostředků mezinárodním právem zakázaných, zkrátka v těchto válkách, a hlavně ve válce světové, často právo a zákon ustupovaly moci a svévoli.

Když před světovou válkou bývaly posuzovány bojové prostředky a způsob boje podle tehdejšího výcviku, docházelo se často k závěru, že branné střetnutí dvou větších mocností, řekněme velmocí, nebude mít dlouhé trvání, poněvadž technické prostředky jsou tak mohutné, že v krátkém čase podlehne jedna z obou stran, a to ta, která bude technicky slabší nebo pomalejší.

Tyto domněnky se neuskutečnily a válečná technika, považovaná před válkou za „poslední slovo techniky“, se během války velice zdokonalila, ba v některých oborech teprve zrodila, zmobilisovala pro sebe veškerý domácí průmysl a založila dokonce i ta odvětví průmyslu, kterých dosud nebylo.

Tak byla vedena válka nejen v poli, nýbrž i v zápolí a jako dobře organisovaný týl byl výtečnou oporou fronty, tak neorganisované nebo desorganisované zápolí mohlo ochromiti vážně armády v poli.

Výborně organisovaný a militarisovaný průmysl Německa zajiště byl jednou ze stěžejních příčin jeho odolnosti. Rozvrat v ruském týlu byl vinen tím, že ovoce ruských vítězství bylo ztraceno a že musil býti nastoupen veliký ústup na jaře roku 1915, doprovázený ztrátami ohromného množství lidí i materiálu, prodlouživší světovou válku nejméně o rok.

Počítáme-li se za světové války k straně Veliké Dohody, vidíme, že se naši protivníci neštítali žádných prostředků, aby dosáhli svého cíle. Čím ukrutnější, hroznější a mohutnější byl prostředek, tím byl